

Angstelkroniek

HISTORISCHE KRING
ABCOUDE/BAAMBRUGGE

december 2006

Nr 24

6e jaargang. Uitgave van de Historische Kring Abcoude - Baambrugge

Inhoud:

- ◆ Van de redactie
- ◆ Abcoude Familie Van Kalmthout - Automobielen
- ◆ Wat moesten zij hier?
- ◆ Van smederij tot Ijzerwaren en gereedschappen juweel.

De Angstelkroniek is een uitgave van de Historische Kring Abcoude - Baambrugge en verschijnt drie maal per jaar.

Contributie:

Familieid lidmaatschap: € 15,- per jaar
Persoonlijk lidmaatschap: € 10,- per jaar
Buitenleden lidmaatschap: € 15,- per jaar
Losse nummers: € 4,-
ISSN: 1569-6146

Redactie:

H. Hoogenhout
Kleiweg 36
1396 HX Baambrugge
harhoog@hetnet.nl
tel. 0294 - 29 19 75

G. van der Most -
Redactie secretariaat
Papehof 9
1391 BP Abcoude
gvandermost@hetnet.nl
tel. 0294 - 28 62 14

D.L.H. Slebos
Dongelmanstraat 8
1391 EW Abcoude
tel. 0294 - 28 49 93

W.W. Timmer
Achter de Kerken 40
1391 LP Abcoude
tel. 0294 - 28 4446
Wtimmer1@cs.com

Van de redactie

Op het moment dat u deze Angstelkroniek leest zit u middenin de Kerstdrukte. Het schrijven van de stukken en het samenstellen van onze Angstelkroniek ligt dan al weer weken achter de rug van de auteurs.

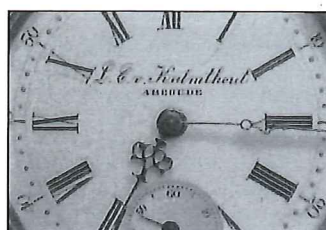
We kijken terug op een zeer geslaagde najaarslezing, die traditiegetrouw plaats vond in de Vijf Bogen in Baambrugge. Dhr. Lisman uit Nieuwersluis wist een boeiend verhaal te vertellen over het ontwerp, de productie en niet te vergeten het onderhoud van inrijhekken. Dit soort hekken, vaak een paar eeuwen oud, siert de toegang van bijv. buitenplaatsen langs de Vecht en in het Kennemerland.

Eind november mocht Uw voorzitter het eerste exemplaar van een alleraardigst boekwerkje in ontvangst nemen. Mevr. Carin Lustig, lid van onze Kring wonende in de Botshol, heeft zich verdiept in de geschiedenis van de huizen aan de weg, genaamd Botshol.

Een leuk boekje met veel afbeeldingen en interessante verhalen over bewoners en passanten. Een voorbeeld voor anderen die zich willen verdiepen in hun directe woonomgeving. De titel is: Botshollers gezocht. De oplage is beperkt maar bij boekhandel Sprey is het wellicht nog te koop.

Verder ontvingen wij weer een aantal aanwinsten. De belangrijkste is wel het Notulenboek van het Departement Abcoude -

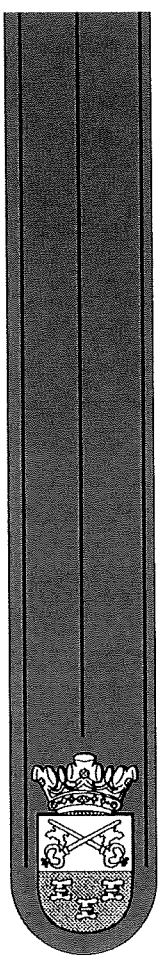
Familie van Kalmthout

Wat moesten zij hier?

In dit nummer

Baambrugge van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen (1824 –1869). De Vrienden van het Historisch Archief Abcoude Baambrugge hebben inmiddels gezorgd dat het Regioarchief in Mijdrecht dit deel in ontvangst kon nemen. Het tweede en derde deel waren al in hun bezit. De schenkster van dit belangrijke historische document, en van enige oude verkoopbrieven, is mevr. A.W. Trouw-Moen. Verder ontvingen wij van Dhr Henk de Graaf het archief van Vrienden van het Dorp, van Dhr Fons Compier een boek, van Dhr. Han Wustenhoff ca. 250 historische dia's van Abcoude en Baambrugge en documentatiemateriaal in de vorm van oude tijdschriftbladen en kranten. Dhr Cees ten Brink verzorgde ons van een paar oude hand-en trekzagen. Van mevr Carla Redegeld een foto-CD met fraaie opnamen gemaakt vanaf de toren van de Dorpskerk in Abcoude.

Tenslotte nog een correctie. In het artikel "Dood en begraven in de Gemeente Abcoude" staat op pagina 276 dat de nieuwe ingang van de begraafplaats zou zijn: de Broekzijdselaan. De oplettende lezer heeft natuurlijk allang vastgesteld dat dit de Bijdorplan moet zijn. Op dezelfde pagina staat: G.T.M. de Lange van de kaasboerderij aan de Heinkuitenstraat. Dit was uiteraard geen boerderij maar een kaasmagazijn. Het Bestuur dankt iedereen hartelijk voor de nieuwe aanwinsten en wenst u veel leesgenot en een witte Kerst.

Abcoude Familie Van Kalmthout - Automobielen

De familie van Kalmthout doet zijn entree in ons dorp op 25 oktober 1886 wanneer Leonardus (Nardus) Cornelis van Kalmthout zich vestigt aan de Stationsstraat. De dertigjarige horlogemaker komt uit de Haarlemmermeer en is twee maanden daarvoor gehuwd met de 23-jarige Cornelia Boer. Cornelia zal niet oud worden. Ze overlijdt nog geen jaar later in 1887. Twee jaar later hertrouwt Leonardus Cornelis met Maria Johanna Elisabeth Terlingen uit Loenen. Uit dit huwelijk worden zeven kinderen geboren die allemaal volwassen worden.

Horlogemakers.

In de Stationsstraat waar thans het huis nummer 47 staat, oefende Leonardus Cornelis het beroep van horlogemaker uit. In de praktijk hield dat in dat hij niet alleen met de fijnmechaniek van horloges bezig was. Het onderhoud van de torenuurwerken in Abcoude en Baambrugge behoorde tot zijn werkterrein. Maar ook speeldozen, barometers en thermometers gingen door de handen van de horlogemaker.

Menig negentiende eeuwse horlogemaker kon gieten, smeden, polijsten, bewerken en draaien van koper en andere metalen. Verder kon hij graveren, vergulden en raden en schroeven maken. In hoeverre onze horlogemaker al deze vaardigheden beheerste is niet bekend. Gezien het aantal kleine kinderen en de beperkte ruimte in het huis aan de Stationsstraat zullen er geen vloerruimte eisende werktuigen hebben gestaan. De doorsnee horlogemaker

werkte in die tijd met draaien boormachinetjes die op de werktafel werden vastgeklemd.

Nardus was zeker niet de eerste horlogemaker in onze gemeente. In de negentiende eeuw komen wij tegen: Arend Jan ter Meulen, Petrus Westerbos, Michiel de Pleijt. Allemaal voorlopers van onze laatste horlogemaker en juwelier Gerrit Dorrestijn in de Hoogstraat.

Zakhorloge, gemerkt L.C. van Kalmthout Abcoude

Op 07-06-1898 wordt de familie van Kalmthout met vijf kinderen uitgeschreven naar het adres Hoogstraat A 29. Van het huis dat zij betrokken zijn geen sporen meer te ontdekken. Op de plek is nu Het Kruidvat gevestigd. Het was een statig dubbelhuis met twee verhoogde toegangstrappen en een etalageraam. Het werd in 1880 voor Frans

Coffeng, een koopman, gebouwd en door hem bewoond tot aan zijn dood in 1885.

In 1900 staat als beroep genoemd: rijwielhandelaar. Deze aanduiding staat ook op het grote raam van een vroege foto van het pand. Niet alleen de verkoop en reparatie van rijwielen zijn dagelijkse bezigheden maar ook de assemblage

van een eigen rijwiel. Deze rijwielen stonden bekend onder merknaam Regina. Helaas zijn wij er niet in geslaagd enig stoffelijk spoor van deze vroege Abcoude "industriële" producten op te sporen. Reparaties van typemachines en het bouwen van radiotoestellen hadden ook warme belangstelling. De oudste zonen, Josephus (1890) en Adrianus Hermanus (1891) hielpen hun vader een handje in het bedrijf. Hun interesse in techniek bleek wel uit het rijbewijs, met jaarnummer 257, dat Josephus in 1906 werd uitgereikt. Vader Nardus ontving gelijktijdig het bewijs met jaarnummer 258. Toch bespeuren we nog geen zakelijke activiteiten met automobielen. Of het zou de vermelding in het jaarboek van de NAC van 1910 moeten zijn: Olie depot der N(ederlandsche)A(utomobiel)C(lub): L.C. van Kalmthout, rijwielhersteller.

In de 19e eeuw al leverancier aan de Gemeente Abcoude Baambrugge

In de kop van een nota uit 1896 staat vermeld:

*L.C. van Kalmthout
Horlogiemaker Abcoude.
Steeds voorradig eene ruime
keuze Horloges, Klokken en
Wekkers. Levering van naaimachines
en Gouden & zilveren werken.
Reparatiën aan alle bovengenoemde
Artikelen, spoedig en uiterst
billijk.*

STEEDS VOORRADIG
eene ruime keuze
Horloges, Klokken
en Wekkers.

L. C. VAN KALMTHOUT
Horlogismaker,
ABCOUDE

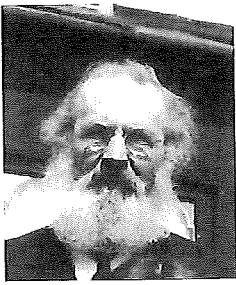
Levering van
Naaimachines
en
Gouden & Zilveren Werken

Reparatiën aan alle bovengenoemde Artikelen spoedig en uiterst billijk.

Abcoude, 1 Januari 1896

NOTA voor *de Gemeente Baambrugge*
van **L. C. van Kalmthout.**

Voor aan UEd. gemaakt en geleverd *in 1895*

V.l.n.r.

Nardus 1856 - 1934

Adriaan 1891 - 1970

Ad 1932

Het ziet er naar uit dat zoon Josephus (Sjef) van Kalmthout de eerste uit de familie is die zich intensief bezig houdt met automobielen. Vader Nardus wordt in 1920 nog steeds rijwielhandelaar en hersteller genoemd. In mei 1923 krijgt hij een vergunning voor het bouwen van een autogarage aan de Hoogstraat Wijk A nr. 96a. Deze ruimte werd door architect en aannemer M. Benschop en Zonen getekend en gebouwd achter de bestaande twee panden.

Nog dat zelfde jaar zou de tweede zoon, Adrianus Hermanus van Kalmthout, weer terugkeren naar Abcoude. Hij had een "leer"uitstapje gemaakt naar Ouder Amstel. Hij neemt de zaak van zijn vader over en begint energiek met het autovak. Zijn ouders verhuizen naar de Raadhuislaan nr. 9. Zijn broer Sjef is inmiddels naar de Verenigde Staten vertrokken.

De benzinepomp.

In onze tijd is een garage zonder benzinepomp geen bijzonderheid meer. De introductie van het gemotoriseerde wegverkeer werd in den beginne gehinderd door het ontbreken van voldoende punten waar motorbrandstof verkrijgbaar was.

De ANWB was een van de eersten die zich met benzine-distributie ging bemoeien. Bij de Bondsbenzinedepothouders

was benzine te koop die in verzegelde bussen met een inhoud van 10 of 2 liter was opgeslagen. In ons dorp hadden wij zo'n bondscafé: De Eendracht!

Vanaf 1916 was er bij een "specialist" ook petroleum in het dorp Abcoude te koop. Vanaf dat jaar kreeg de Maatschappij tot detailverkoop van petroleum "De Automaat", Willemkade 21, R'dam toestemming: *om eene inrichting te stichten bestemd tot berging van petroleum. Dat de petroleum zal worden bewaard in ijzeren hermetisch gesloten vaten van ca. 200 liter inhoud. Ieder vat moet door middel van een automatisch werkend apparaat worden overgetapt in blikken kannen ter bezorging bij de klanten.* De inrichting was gevestigd in de Kerkstraat in het gebouwtje dat nog altijd de naam De Automaat draagt. Maar veel gemotoriseerd verkeer zal er niet gebruik van hebben gemaakt. Bekend werd de Automaat vanwege een van de eerste Nederlandse strips die zij in hun huisorgaan plaatsten met als sluitzin: *Hoe het Pijpje Drop verder vergaat staat in de volgende Automaat.*

Het eerste benzinetappunt dat we tegenkomen is bij café De Eendracht.

In mei 1923 krijgt H.C.Th. Anderson een hinderwetvergunning voor de oprichting van een benzinebewaarpplaats met pomp- en een aftapparaat.

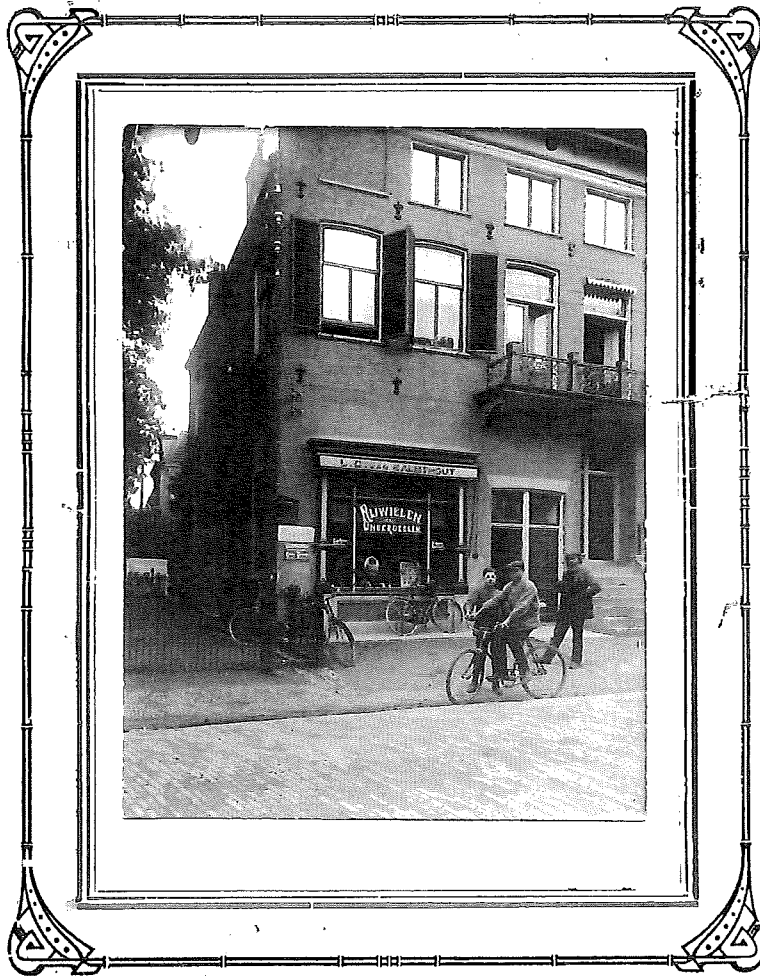
In datzelfde jaar verwerft ook café-restaurant Het Meerhuis bij de Abcoudermeer een vergunning voor een inrichting bestemd tot bewaring van benzine. De benzinepomp is er een van het type Autoline-systeem Milwaukee.

Het wegverkeer was kennelijk zodanig toegenomen dat het voor meer ondernemers interessant werd een benzinepomp te plaatsen.

Een jaar later, in 1924, krijgt Adriaan van Kalmthout, de overbuur van De Eendracht, ook een hinderwetvergunning. Afgegeven voor de oprichting van een ondergrondse benzinebewaarpplaats met bovengrondse aftapinrichting ten behoeve van de Maatschappij tot detailverkoop van petroleum De Automaat te Rotterdam. Het verkopen van benzine uit blikken werd steeds bezwaarlijker. De verkoop van benzine was belangrijk in de totale omzet van het bedrijf.

In 1927 verkrijgt wagenmaker B.J. Gerritsen in Baambrugge, die wij nu kennen als Petrogas, ook een vergunning voor een inrichting.

De hekkensluiser voor de oorlog was Het Amsterdamsche Koffiehuis. Daar werd in 1929 een ondergrondse benzinebewaarpplaats met aftapinrichting volgens het Gilbert & Barker systeem, met

EDUARD SANDERS, Photograaf, Warmoesstraat 13, GRONINGEN.

een inhoud ca. 6000 liter aangelegd.

Als we naar de geografische spreiding kijken is het duidelijk dat de Rijksstraatweg Amsterdam - Utrecht favoriet was voor verkoop van auto-brandstof. Overigens waren al deze benzinepompen nog handbediend!

Adrianus Hermanus/ Adriaan van Kalmthout (1891-1970).

Niet alleen de aanleg van een benzinepomp is vermeldenswaard. Uit een factuur uit 1925 blijkt dat de rijwielen nog niet uit het pakket van activiteiten zijn verdwenen. Ondertussen is men wel officieel verkoop dealer van Ford geworden met een gespecialiseerde werk-

plaats waar men ook motoren kan repareren. De firma is telefonisch te bereiken onder nr. 6.

In 1929 slaat het noodlot toe. Het pand wordt geteisterd door brand, mogelijk aangestoken door een verwarde buurman. Opvallend is dat men drie weken na de brand toestemming krijgt om de benzinepomp van De Automaat te vervangen door een exemplaar van de American Petroleum Company te Den Haag. Binnen een jaar staat er een geheel nieuw pand ontworpen door de architect B. van Rinsum uit Wilnis en gebouwd door Timmerman en aannemer G. van der Geer uit Vreeland. Dit is het Kruidvat-pand dat nu nog staat op de hoek van de Hoogstraat en de Laan van

Binnenrust. Het ziet er niet naar uit dat de verzekering brandschade uitkeerde; de bouwheer moest een lening van fl 20.000,- afsluiten bij de Haarlemsche Hypotheekbank met als onderpand de nieuwe garage met boxen en werkplaats.

Het laatste bericht van voor de oorlog is een folder van Abcoude's Belang (V.V.V.) uit 1934 waarin de zaak als volgt wordt aangeprezen:

*Garage van Kalmthout,
Hoogstraat. Autoreparatie.
Herstelplaats van Motoren en
rijwielen. Dag en nacht en
zondag. Tel. Nr 6.*

Auto's waren toen nog niet de bedrijfszekere voertuigen die ze nu zijn. Lekke banden, defecte dynamo's, lekke uitlaten en wat dies meer zij kwamen aan de lopende band het gemoed van de autobezitter belagen. Verkoop van nieuwe auto's kwam voor, maar de hoofdmoot van de activiteiten werd gevormd door verkoop van benzine en reparaties. De overgeërfde mechanische horlogemakers-kennis en de werktuigen waaronder een draaibank waren hierbij onontbeerlijk. Omdat Adriaan boven de garage woonde was hij niet alleen overdag maar ook 's avonds en 's nachts de klos. Dat het toen ook al niet veilig was om 's nachts te bedienen bleek wel uit het feit dat Adrianus altijd een pistool onder zijn kussen had liggen en dit ook meenam wanneer hij de pomp in het donker moest bedienen. Het vaste klantenbestand nam toe omdat in de dertiger jaren steeds meer inwo-

Garage Van Kalmthout in de Hoogstraat, ca 60 jaar geleden. Met op de achtergrond het huis van Coenegracht

ners van Abcoude zich een auto konden veroorloven. De artsen en welgestelde gepensioneerden uit Amsterdam en niet te vergeten melkrijders, veetransporteurs en later de melkfabriek van de Fa. Snoek uit Gein behoorden tot de klantenkring.

In 1936 werd de Gemeentelijke Vrijwillige Brandweer opgericht. Er komt een nieuwe motorbrandspuit van de Fa Bickers uit Rotterdam. Deze heeft onderhoud nodig. Dit wordt vanaf het begin gegund aan A.H. van Kalmthout. Want Adriaan was bij de oprichting op een nogal merkwaardige manier lid van de brandweer geworden. Voor de oprichting van de nieuwe vrijwillige brandweer werd er in de Eendracht een voorlichtingsavond belegd door Burgemeester Des Tombes. Hij had hiervoor een brandweerspecialist van de Provincie uitgenodigd. Na de lezing vroeg de Burgemeester wie er in principe in aanmerking moesten komen om de vrijwillige brandweer te vormen. De inleider wees toen met een breed gebaar naar de aanwezigen, veelal middenstanders, en zei:

Ziedaar Burgemeester: daar zitten ze. Niemand had de behoefte dit voorstel af te wijzen en zo geschiedde. Vanaf die tijd is er een speciale band met de brandweer. De nieuwe motorbrandspuit stond overigens niet bij van Kalmthout gestald maar in de stal van de Eendracht aan de overkant.

De Tweede wereldoorlog.

Tijdens de oorlog werd het bedrijf gevorderd door de bezetter. Er werd een Duitse beheerder aangesteld over de Wehrmachtswerkstatt zoals de aanduiding luidde. Deze werd ingekwartierd boven de garage. Alras bleek dat deze Willy Hagen niet tot de fanatieke Duitsers behoorde. Nederlandse auto's en vrachtwagens waren er bijna niet meer omdat deze allemaal door de Duitsers waren gevorderd. Onder leiding van de beheerder werden er Duitse legervoertuigen gerepareerd en onderhouden. Brandstof was op de bon en werd alleen nog maar verstrekt aan artsen en voor vrachtwagens voor de voedselvoorziening. Toen de Duitsers de aftocht hadden geblazen bleek dat er

van de inventaris zoals onderdelen, gereedschappen en olie, weinig meer over was.

De herstart na de oorlog viel niet mee.

Na de oorlog komt de levering van personenauto's langzaam op gang. De eerste merken waren Ford en Chevrolet uit Amerika, en Morris en Engelse Fordjes uit Engeland. De eerste auto's werden geleverd op toewijzing.

Het vrachtwagenpark werd aangevuld met de achtergelaten legertrucks van de Amerikanen en met de Engelse dumpwagens van de merken Ford, Chevrolet en Austin. Onderhoud en reparatie was improviseren. Gelukkig dat Van Kalmthout een echte ambachtsman was. Hij bezat een oud draaibankje met voetbediening en kon van niets altijd nog iets maken. Langzaam breidde het autobezit zich uit in de naoorlogse jaren. Enkele middenstanders kochten een auto evenals boeren die wat verder van het dorp af woonden.

Ad van Kalmthout(1932).

De enige zoon van Adriaan was niet per definitie voorbestemd om zijn vader in de garage op te volgen. Adrianus Leonardus Johannes ging na de HBS in Amsterdam verder studeren aan de MTS aldaar. Tijdens zijn stage bij zijn oom Rien in Amsterdam bleek dat het veertje bij vader Adriaan verslapte. Senior was vermoeid en financieel uitgekled door de Duitsers gedurende de oorlogsjaren. De moeilijke start na de oorlog had zijn tol geëist. De omstandigheden waren

zodanig dat op korte termijn over de toekomst van het bedrijf moest worden besloten. Eind 1950 kwam de zoon Ad bij zijn vader in de zaak en in 1952 werd de Fa. Van Kalmthout & Zoon opgericht. Deze nog jonge A.L.J. van Kalmthout, 18 jaar slechts, begon in een periode dat van alles g repareerd werd, personenauto's, vrachtwagens, tractoren etc. Af en toe werd hij te hulp geroepen bij een haperende motor van een melkmachine boven in het land. Ad werd ook al snel lid van de vrijwillige brandweer. Zijn kennis van motoren en de faciliteiten die hij kon bieden maakten hem een aantrekkelijke partij. Hij begon zijn carrière bij de brandweer in 1952 als chauffeur/pompbediende. In 1983 zou hij zijn loopbaan bij de brandweer beëindigen als commandant van het corps.

Maar de garage vroeg uiteraard de grootste aandacht.

De bromfiets kwam in opgang en ook daarin werd gehandeld, voornamelijk de merken Mobylette en Solex. Tevens werd het agentschap van NSU motorfietsen verkregen. Verhuur van auto's zonder chauffeur begon in de vijftiger en zestiger jaren bij veel garages en belangrijke activiteit te worden. Zo niet bij garage Van Kalmthout.

Voor de oorlog werd er wel taxi gereden. Maar zij waren niet de enige. Ook van der Kroon van de voormalige stalhouderij van het Amsterdamsch Koffiehuis was taxi-ondernemer. Na de oorlog werd de beperkte taxi-activiteit overgenomen door resp. Kees Gorlee en Cees Ouwersloot. Ook de rouw en trouw, rijden bij begrafenissen en trouwe-

rijen, werd door deze taxi-bedrijven verzorgd.

Toen de personenauto's meer in zwang raakten werd de nadruk meer gelegd op de verkoop. Vooral de merken Opel en Volkswagen werden veel geleverd door het bedrijf. Dat was nog in de tijd dat de meeste plattelandsgarages alle merken auto's verkochten. Maar eind jaren vijftig bleek dat de auto's steeds gecompliceerder werden. Algemeen mechanisch inzicht was niet meer genoeg om lonend te kunnen repareren. Speciaal gereedschap en opleidingen door de importeur werden steeds belangrijker. In 1956 kwam het merk Renault meer in zicht. De verkoop hiervan leidde in 1957 tot het verkrijgen van het Renault subdealerschap van de hoofddealer Grund & Co te Utrecht. Het rayon omvatte het gebied tussen Utrecht en Amsterdam, de Ronde Venen en Weesp. Toen het marktaandeel groeide werd het rayon kleiner en kwamen er dealers in Mijdrecht en Weesp. In 1960 werd het bedrijf benaderd door Renault Nederland, de importeur van Renault, om het zogenaamde A-dealerschap te verkrijgen. Door de te hoog gestelde eisen van de importeur kon dit geen doorgang vinden. Eind 1960 werd het bedrijf benaderd door de importeur van BMW. Wat erin resulteerde dat met ingang van 1 januari 1961 het bedrijf werd aangesteld als BMW dealer. Dit heeft slechts twee jaar geduurd. In de praktijk bleek dat van Kalmthout naast het BMW dealerschap altijd nog meer Renault auto's verkocht. Eind 1962 kwam er weer een gesprek met de importeur van Renault. Deze stelde zich toen veel soepeler op in zijn eisen.

Met als resultaat dat vanaf 1 januari 1963 Autobedrijf Van Kalmthout werd aangesteld tot officieel Renault-dealer.

Van Kalmthout groeide gestaag in verkoop en onderhoud van Renault auto's, zodanig dat het pand aan de Hoogstraat veel te klein werd. IJverig werd gezocht naar een nieuwe locatie voor het bedrijf.

Bouwtekeningen werden gemaakt voor diverse plaatsen in het dorp, maar  f de locatie was niet goed  f er was bezwaar van de gemeente en provincie.

In 1977 werd besloten door de Gemeente Abcoude om een bedrijventerrein in te richten aan de rand van het dorp, de huidige Bovenkamp. De beslissing was door Van Kalmthout snel genomen. Eind 1977 werd de eerste paal door neef Rob Boers, de zoon van Ad's zuster, geslagen. Het pand werd gebouwd naar een ontwerp van de architect J.v. Wilsum van Renault Nederland. In het voorjaar van 1978 werd de door aannemer Wim van Mourik gebouwde garage feestelijk geopend. Het pand aan de Hoogstraat werd gehandhaafd en gebruikt als benzineverkoopspunt en opslag van nieuwe auto's. Al snel bleek het pand aan de Hoogstraat niet meer rendabel.

De verkeersdruk met vrachtwagens en autobussen in de Hoogstraat veroorzaakte opstoppingen vanwege benzine tankende auto's. De benzine verkoop werd in korte tijd gehalveerd.

Van Kalmthout besloot het pand te verhuren en werd het eens met de Herman's Groep, die hier in 1984 een supermarkt opende. De naam Jac. Hermans werd later in A&P Supermarkt veranderd. Dit

bedrijf werd overgenomen door Schuitema N.V. Maar deze wilde het pand niet huren.

Daar er nog een huurcontract liep besloot Schuitema een andere huurder voor het pand te regelen en op 1 september 2001 werd een huurcontract afgesloten met Kruidvat Holding voor de vestiging van een Kruidvat winkel, hetgeen tot op de dag van vandaag het geval is.

De leiding van het Renault bedrijf aan de Bovenkamp werd op 1 januari 1990 overgenomen door neef Rob Boers. Ad van Kalmthout trok zich terug. De vierde generatie begon en is nog steeds Renault dealer aan de Bovenkamp.

De broers van Adriaan van Kalmthout en de automobielen.

Adrianus Hermanus was niet de enige die door het automo-

biel virus werd aangetast. Zijn oudste broer Josephus van Kalmthout (1890-1934) is de zoon die in 1906 samen met zijn vader een van de eerste rijbewijzen ontvangt in Abcoude. Hij vertrekt in 1908 naar Bloemendaal. In 1910 komt hij terug uit Hilversum en is dan chauffeur. Na twee jaar vertrekt hij voor twee maanden naar Hengelo. Als hij in 1912 weer terugkomt geeft hij als beroep op: mechanicus.

Op zeker moment vertrekt hij naar Amerika alwaar hij zijn werk vindt bij General Motors.

Petrus Paulus van Kalmthout (1898-1956) begint als rijwielhersteller. Na 1920 heeft hij het beroep van werktuigbouwkundige. In 1920 vraagt hij een paspoort aan voor *de Vereenigde Staten van Noord Amerika*. Na zijn terugkeer zou hij het uiteindelijk brengen tot Directeur Verkoop General Motors Nederland.

Marinus van Kalmthout (1901-1976) begint zijn werkzame leven als kantoorbediende. En zal dit beëindigen als Directeur van de RIVA. Deze Reparatie Inrichting Voor Automobielen had een grote vestiging aan de Overtoom in Amsterdam. Deze belangrijke Amsterdamse garage was vertegenwoordiger van General Motors met de merken Chevrolet, Buick en Oldsmobile. Na de oorlog bekend als grote Opel-dealer.

In Hoofddorp is de hoofdvestiging van een andere garage met de naam van Kalmthout. Deze FORD dealer met zeven vestigingen heeft geen zakelijke bindingen van de Abcoude van Kalmthout. De grondlegger van dit bedrijf was een broer van onze Leonardus Cornelis en is zijn bedrijvigheid begonnen in de Haarlemmermeer.

Wim Timmer

Wtimmer1@cs.com

Wat moesten zij hier?

In de Angstelkroniek nr. 22 hebben wij een afbeelding geplaatst uit 1834 voorstellende: Maaltijd der Amsterdamsche Mobiele Schutterij te Abcoude.

Wij vroegen ons af: Wat moesten zij hier? Uit het archief van de Historische Kring kwam onlangs een artikel naar boven dat onze oud Voorzitter en Erelid Dhr Han Wustenhoff in de VAR van 07-04-1983 over deze prent heeft gepubliceerd. Wij laten dit "oude nieuws" hieronder in extenso volgen: Op vrijdag 5 september 1834 is aan de Amsterdamsche Mobiele Schutterij een maal-

tijd aangeboden. Deze schutterij passeerde het dorp op haar terugkeer naar Amsterdam na ongeveer vier jaar, sinds oktober 1830, aan het Belgische Front gelegerd te zijn geweest. In de Amsterdamsche Courant van 6 en 8 september 1834 wordt uitgebreid verslag gedaan van deze terugkeer en van alle festiviteiten en officiële plechtigheden daaromheen. Het verslag van 6 september begint als volgt: "Amsterdam, den 5den September. Zoo mogten wij dan den dag beleeven, bepaald tot den terugkomst der beide veldbataillons onzer schutterij, nu vier jaren geleden met zoo vele

andere Oud-Nederlandsche schutterijen naar de grenzen gesneld, tot dekking van dezelve tegen het onstuimig geweld van den tot mitterij vervallen Belg. De vurige gebeden, hartelijke en vaderlandslievende wenschen, die hen destijds op hunnen togt vergezelden, zijn niet ongehoord gebleven. Met roem beladen keerden zij, doch gereed om, is het nood, het zwaard andermaal voor Land en Koning aan te gorden, naar hunnen haardsteden terug."

Het verslag gaat dan uitgebreid in op de eerste ontvangst van de terugkerenden bij de

Duivendrechtse Brug, de gevolgde route door de Diermermeer, langs de Oudwalerweg naar de Muiderpoort. Dan in de stad verder door o.a. de *Plantaadje*, de Muiderstraat, de Amstelstraat, Reguliersbreestraat en Kalverstraat naar de Dam, alwaar door de burgemeester een uitgebreid welkomstwoord is uitgesproken. Na een antwoord hierop door de commandant van de schutterij, de Luitenant-kolonel de Leeuw, is men aan het feestvieren geslagen.

Dat deze terugkeer van de schutterij als een bijzonder en gedenkwaardig feit werd beschouwd, blijkt wel uit de in de krantenverslagen genoemde feestelijkheden en uit de talrijke aangebrachte versieringen. Zo vermeldt de krant van: *“de warme belangstelling ondervonden in de gemeenten, welke zij aan deze van Utrecht doorkwamen”*, alsmede dat de *“opgezeten en eigenaren van*

buitenplaatsen zich hadden beijverd, om aan den weg gelegene woningen en hoeven te kunnen eere met groen en vlaggen te versieren”.

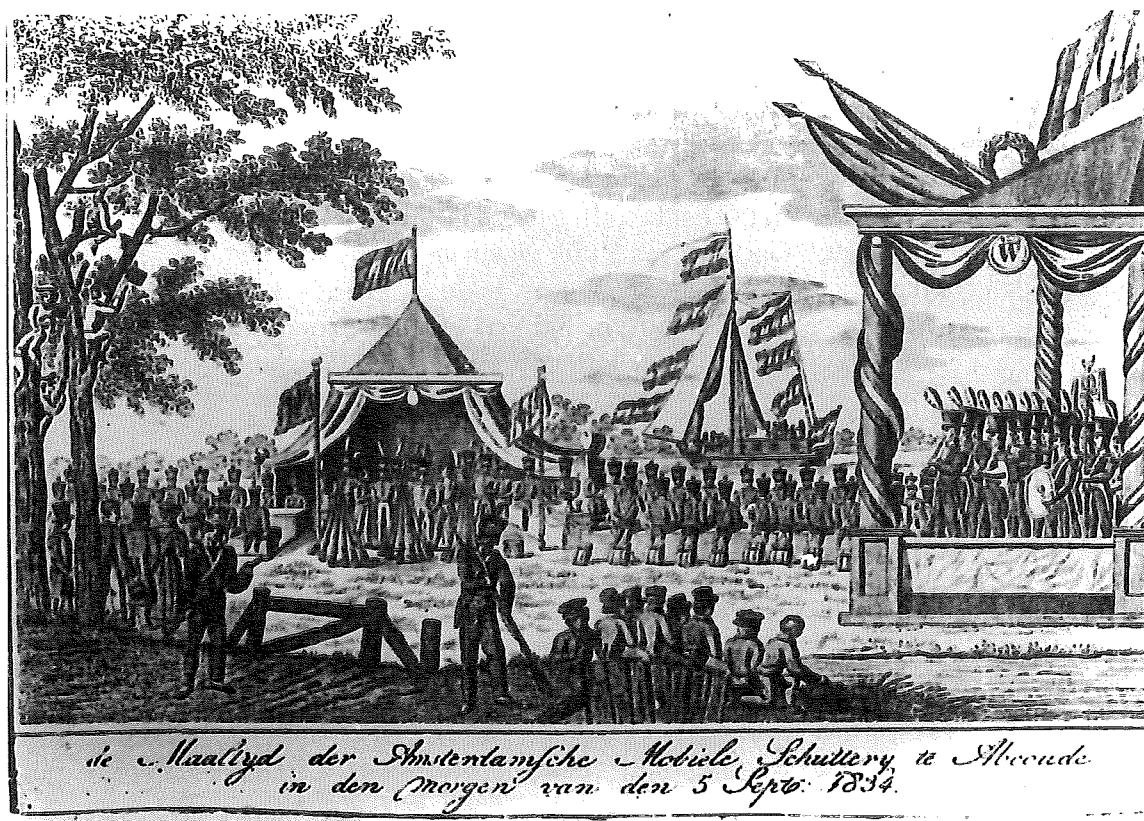
Bij het begin van de Amstelstraat was een ereboog geplaatst en op de Dam voor het Paleis een *“Trophee opgericht, op welks voetstuk gelezen werd: GEEN VASTER STEUN DAN BURGERTROUW EN SCHUTTERS MOED”*.

Op de van de maaltijd gemaakte prent is te zien dat het ook daarbij niet aan belangstelling, vooral van de jeugd, ontbrak.

Hoewel volgens het onderschrift van de prent de maaltijd in Abcoude werd genuttigd, is de vraag, in hoeverre dit juist is. Ongetwijfeld zal de schutterij op haar weg van Utrecht naar Amsterdam door Abcoude zijn gekomen, maar of daar inderdaad ook de maaltijd is gebruikt is op zijn minst twijfelachtig. Volgens eerder

genoemde krantenverslagen was bij de Duivendrechtse Brug *“op een daartoe ingerigt veld, voor de officieren eene sierlijke tent en voor de manschappen tafels in gereedheid gebragt, tot het genieten van eenen rusttijd en het gebruik maken van hun aangeboden wordende ververschingen”*. Verderop in het verslag wordt tevens melding gemaakt van het feit dat, met schuiten via de Amstel, een *“korps muziek was overgebragt”*. Deze schuiten, o.a. de *“fraaije Barge Willem de Eerste”*, waren afgehuurd door de Mobiele Sociëteit en zijn via de Amstel en de Weespertrekvaart naar de Duivendrechtse brug gevaren.

Bovengenoemd verslag klopt dus aardig met wat er op de prent te zien valt en aangenomen mag derhalve worden dat de prent op deze maaltijd betrekking heeft en de plaatsaanduiding *“te Abcoude”* wel zeer ruim gezien moet worden.

de Maaltijd der Amstelsche Mobiele Schutterij te Abcoude in den morgen van den 5 Sept: 1834.

Van smederij tot Ijzerwaren en gereedschappen juweel.

Het begin van de Hoogstraat bij de brug is de laatste tijd een contrastrijk stukje Abcoude geworden.

Wij willen historische aandacht besteden aan de prachtige winkel van Liefhebber.

Het pand staat op een plek waar we de oudste bebouwing van het dorp Abcoude moeten zoeken. Abcoude dankt zijn ontstaan immers aan de ligging op een kruising van waterwegen. De Angstel en het Gein. Verbindingen met Amsterdam, Utrecht en Weesp.

In onze gegevens treffen wij het pand voor het eerst aan in 1723. Er is dan sprake van een huisinge en erf waarin sedert lange jaren de tappersnering wordt uitgeoefend. Het werd toen verkocht aan een zekere Jacobus den Duijker. Maar helaas het perceel werd genaast. Een "voorrecht" dat de eigenaar van de Dertiende Penning had. Om een onbekende reden werd het bezit niet aan genoemde den Duijker gegund.

Reinoud Gerard van Tuijll van Serooskerken, die een belangrijke rol speelde in de Staten van Utrecht kreeg voorrang en werd de nieuwe eigenaar.

Een volgende stop in de tijd vormt een tekening van Jan de Beyer uit 1747. Hierop zien we een pand met in de gevel een uithangteken met het jaartal 1664. Het pand oogt zeker niet als een gezellige kroeg maar eerder als een winkel. Dit blijkt o.a. uit de gedeelde luiken voor de ramen op de begane grond. Bij het openklappen van de luiken konden op het onderste luik de waren worden uitgestald. Was de tappersnering de jonkheer te min? Jammer want in die tijd behoorden de tappers tot de financieel krachtige inwoners van het dorp.

De familie Tuijll van Serooskerken blijft tot 1798 eigenaar. Bij de verkoop aan Jacobus van Kuijk wordt helaas niet vermeld wat voor soort pand het betreft. Maar van Jacobus van Kuijk weten we wel dat hij smid was. In de Napoleontische tijd liep de

nederlandse economie met sprongen achteruit. Een smid had in die tijd niet alleen boeren, burgers en plaatselijke middenstanders tot klant maar ook de bezitters van buitenplaatsen.

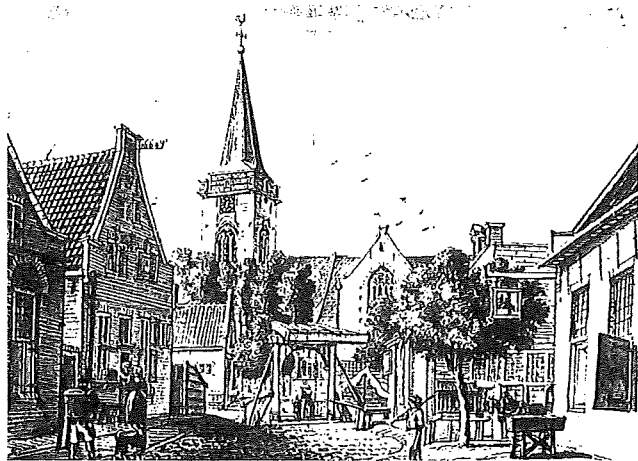
Tekening J. de Beijer uit 1743. Links op de afbeelding de voorloper van de smederij.

Dit was waarschijnlijk de reden dat de beroemde tuinarchitect Jan David Zocher uit Haarlem in 1801 een smederij kocht in Baambrugge. Hij zat zo dicht bij zijn klanten langs de Angstel en de Vecht. Maar een jaar later verkoopt hij zijn smederij alweer. Een veeg teken.

De negentiende eeuw.

Onze Jacobus heeft ook niet veel succes. In 1809 gaat hij failliet. Hij heeft in de jaren 1805 tot en met 1809 een schuld van fl 1.050,- opgebouwd bij zijn leveranciers Verkerk en Turner. Opvallend is dat het pand wordt gekocht door de secretaris en gadermeester Nicolaas van Voorthuijzen. Later zou deze maire en burgemeester van de rechtsvoorgangers van onze huidige gemeente worden.

Het is niet uitgesloten dat Jacobus bij hem ook geld had geleend waarvan terug betaling een probleem werd. Jacobus verdwijnt uit het dorp en uit ons zicht. De secretaris verkoopt het pand een jaar later zonder winst aan Matthijs Vermolen. Een bekende familie in het dorp die veel rietdekkers en timmerlieden heeft opgeleverd. Matthijs werd in 1760 in Wamel in het land van Maas en Waal geboren. Deze stamvader van de familie Vermolen in ons dorp treffen we in 1785 bij zijn huwelijk met Naatje Maas voor het eerst in Abcoude aan. Hij was toen rietdekker. Zijn broer Pieter had een smederij bij de Stokkelaarsbrug. De start van

het bedrijf verliep niet erg gunstig. In 1811 moet Matthijs fl 600,- lenen bij Meestersmid Peer in Harmelen. Ondervond hij te veel concurrentie van de andere smid in dorp, van vader en zoon Hendrik en Herman Aaftink, die op een steenworp afstand in de Stationsstraat hun beroep van hoef- en grofsmid uitoefenden?

In 1817 houdt Matthijs het smeden voor gezien. Hij afficheert zich als rietdekker als hij de zaak verkoopt aan Lucas van der Sanden die dan smid aan de Stokkelaarsbrug is. Hij was gehuwd met Thalia Jansen Philips, de weduwe van de eerder genoemde Pieter Vermolen.

In 1834 wordt Anthonij Wijnhoff eigenaar en smid van en in het pand. Als hij in 1839 overlijdt zet zijn weduwe Christina Laurentia Kaatee, alweer zo'n Abcoude naam, de zaken voort.

De industriële revolutie begint dan langzaam op gang te komen. Er ontstaan machinefabrieken die vaak hun oorsprong vinden in een smederij. Vooral de smeden in de dorpen zoals de onze moesten op velerlei gebieden hun bekwaamheden tonen. Zij besloegen niet alleen paarden, maar maakten ook hekken, muurankers voor de bouw, hang en sluitwerk voor burger en buitenplaatsbewoner. Er was nog weinig tot niets genormaliseerd. Bouten en moeren van bijv. een stoomketel moesten nauwkeurig gemerkt worden bij demontage. Bout en moer waren met het nodige handwerk op elkaar afgestemd. Onderling bouten en moeren verwisselen lukte niet vanwege de afwijkende maatvoering!

*Deel van een stereofoto. Opnamejaar 1908.
Voor de travalje ligt de molensteen in de stoep.*

De weduwe Kaatee hertrouwt al weer vrij snel met Johannes Gerardus Speekman. Het heeft er de schijn van dat hij als smidsknecht in dienst was bij genoemde Wijnhoff omdat hij bij zijn huwelijk met Laurentia als beroep smidsknecht opgeeft.

Vanaf 1849 krijgen we meer inzicht in het reilen en zeilen van het smidsvak. In dat jaar wordt het bevolkingsregister ingesteld. We zien dan een bonte stoet van smidsgezellen langs komen. Omdat het smidsvak nogal veelzijdig was gingen de gezellen zich in hun leertijd bij andere smeden bekwamen die bekend waren vanwege bepaalde specialiteiten. Smeden begonnen zich ook steeds meer bezig te houden met kachels en landbouwwerktuigen. In de loop van de tweede helft van de 19^e eeuw beginnen de kachel en het fornuis zijn entree te doen bij de gegoede burgerij. Bij boeren en de werkende stand werd nog veelal gekookt en verwarmd met een open vuur in de keuken. De smid kocht een gietijzeren kachelrand bij een gietrij en smede er een plaatstalenmantel onder. Later al dan niet voorzien van een binnenmantel van vuurvaste stenen. Tot voor de oorlog zorgde de smid voor het onderhoud van kachel en fornuis door deze in het voorjaar bij de klant weg te halen, na te kijken en tot in de herfst in zijn schuur of elders op te slaan.

We pakken de draad in de Hoogstraat weer op. In januari 1864 arriveert de 32 jarige smidsknecht Petrus Bernardus

van Ophem om tot juni 1866 stage te lopen bij de familie Speekman. Hij verlaat het dorp een paar weken voordat hier een grote cholera epidemie uitbreekt die in twee maanden meer dan honderd dodelijke slachtoffers opeist. In 1871 keert hij weer terug naar Abcoude als smid en trekt weer bij de familie Speekman in. Deze verhuizen na een paar maanden naar een huis in de Kerkstraat. Na de dood van Speekman koopt van Ophem in 1874 het pand en het bedrijf. Zijn ongehuwde zoon Marcellus van Ophem zal het bedrijf tot zijn dood in 1935 voortzetten. Ondertussen blijven de gezellen langs komen om hun kennis te vermeerderen. Zo loopt bijv Willem Stronkhorst, een jongere broer van Jan Stronkhorst die onlangs op honderdjarige leeftijd overleed, stage bij Marcellus. De van Ophems smeden nl ook hekkwerken. Vader van Ophem is bijv de vervaardiger van het gesmede hekkwerk rondom de RK Kerk. Een stuk hiervan sluit het erf van de fa. Liefhebber af. Willem Stronkhorst zal later vertrekken naar Genderen. Een kleinzoon van deze heeft een gerenomeerde hekkwerkplaats in het noorden van het land. Nog niet zo lang geleden

M. VAN OPHEM. ∴ ABCOUDE.

Electrische Grof- en Hoefsmederij.

ABCOUDE, den *J. Amman* 1915

In 1912 was een electrische aansluiting nog een teken van moderniteit!

heeft deze een hek in Abcoude afgeleverd dat getekend werd door Willem Stronkhorst toen hij stage liep bij van Ophem.

Bij de verkoop van het pand in 1935 aan Johannes Gerardus Bon treed zijn broer Gijsbertus van Ophem op als verkoper. Deze was begin van de eeuw smid in Amsterdam maar vertoefde tijdens de verkoop in Amerika.

Smid Jan Bon, zoals velen van ons hem nog kennen, kwam niet uit een familie van ambachtslieden. Toen hij werd geboren in 1909 aan de Achterdijk, thans Heinkuitenstraat was zijn vader geniearbeider. Zijn leertijd bracht hij door bij Marcellus van Ophem.

Oudere inwoners zullen zich nog wel het een ander van smid Bon herinneren. Voor de winkel lag in het trottoir een grote molensteen. Deze werd gebruikt om houten wagenwielen te centreren. Deze houten wielen moesten voorzien worden van een ijzeren hoepel om het verband van het houten wiel te behouden en slijtage tegen te gaan. Het aanbrenge van deze hoepel was een werkje voor de smid. Deze smeedde de hoepel en moest

deze in warme toestand om het wiel leggen. Het wiel zat op een pen die in de genoemde molensteen stak. Zodra het wiel en hoepel goed op elkaar zaten werd het geheel in de Nauwe Angstel gekieperd. Tot grote vreugde van de dorpsjeugd. De warme hoepel veroorzaakte veel gesis en stoom in het water. Wiel en hoepel zaten na deze afkoelingsperiode muurvast aan elkaar verbonden.

Maar smid Bon was vooral een paardenliefhebber. Tot 1964 blijft de voorgevel ongewijzigd. Daar treft men de drie hoge deuren (een travalje) aan die gebruikt worden om de paarden tussen te zetten als ze beslagen moeten worden. Nooit meer dan twee paarden tegelijk. Uit de verbouwing blijkt dat de smederijbusiness terugloopt.

De winkel en het etalageraam van de winkel werden aanzienlijk vergroot om de omzettoename van de verkoop van gereedschappen en allerhande ijzerwaren in de toekomst te kunnen blijven garanderen. Mevrouw Bon is voor de winkel en smid Bon is voor de (luxe) paarden. De werkpaarden zijn dan al ingeruild voor

nog een blik werpen op de smidse met gloeiende kolen en zijn specifieke geur.

In 1980 is Dirk Stam uit Vinkeveen de nieuwe huurder. De smidse wordt uitgebroken en de ruimte wordt bij de winkel getrokken. De brede deuren in de zijgevel maken plaats voor een smalle tweede toegangsdeur naar de winkel.

In oct. 1986 wordt de winkelnering voorgezet door de gebroeders Jansen. Zij hebben in de Pretoriusstraat in Amsterdam een ijzerwarenwinkel die een zeer goede roep in Amsterdam heeft. De naam van die winkel is Liefhebber. Zij besluiten deze naam mee te nemen naar Abcoude. Vandaar.

In januari 1991 overlijdt smid Bon. De gebrs. Jansen besluiten de zaak te kopen. Dat geeft mogelijkheden om het pand naar eigen inzicht en smaak op te knappen. Midden 1992 worden de oude slaapkamer en keuken van de familie Bon weggebroken en bij de winkelruimte getrokken. De kap wordt vernieuwd en voorzien van een hijskapel met een hijsbalk.

Op 16 Januari 2004 ontvangen de gebrs Jansen de vijfde Monumenten Stimuleringsprijs van de Gemeente Abcoude vanwege de geslaagde verbouwing van de buitenzijde en het interieur van het oude pand aan de Hoogstraat 2 te Abcoude

Wim Timmer
Wtimmer1@cs.com

tractoren.

Tot de dood van mevrouw Bon in 1979 kan de jeugd

Rechts: Smederij met winkel voor 1964. Opname A. Hogervorst
Links: Smederij na de verbouwing. Opname A. Hogervorst

